

Til Universitetsstyret
Fra Universitetsdirektøren

Sakstype: Orienteringssak
Møtesaksnr.: V-sak 9
Møtenr.: 5/2018
Møtedato: 19. juni 2018
Notatdato: 7. juni 2018
Arkivsaksnr.: 2014/11710
Saksansvarlig: Irene Sandlie
Saksbehandler: Berit Hernes Bakke

Organisering av forskningsetisk arbeid ved UiO – forslag om å endre vitenskapsombudenes mandat

Bakgrunn for saken

Universitetsledelsen har særskilt fokus på oppfølgingen av det forskningsetiske arbeidet ved UiO, og ønsker å se på dette i en større sammenheng og i samspill med flere saker, blant annet vitenskapsombudenes rolle. I den forbindelse har universitetsledelsen vurdert det som nødvendig å foreslå endringer i vitenskapsombudenes mandat, helt konkret handler dette i hovedsak om å ha mer fokus på rollen som megler.

Den nærmere bakgrunnen for endringsforslaget fremgår av fremleggsnotatet, men det fremheves at endringsforslaget blant annet er fremmet på bakgrunn av et ønske om å tydeliggjøre arbeidsgivers rolle som rådgiver i forskningsetiske saker, her er det viktig å styrke kompetansen internt, samtidig som universitetsledelsen ser at vitenskapsombudene kan ha en viktig rolle som megler i disse sakene.

Tematikken og forslag om å endre mandat for vitenskapsombudene har vært drøftet på dekanmøtet i april 2018, dekanene støttet universitetsledelsens forslag. Saken har også vært drøftet med tjenestemannsorganisasjonene 6. juni.

Forslag til nytt mandat

Universitetsledelsen foreslår å endre mandat for vitenskapsombudene ved UiO (pkt 2. og 3), og det foreslås at det opprettes totalt tre ombud:

1. Et felles vitenskapsombud/forskningsombud for Klinmed, OUS og AHUS
2. Et felles vitenskapsombud/forskningsombud for gjenværende Mednat-området og OD
3. Et felles vitenskapsombud/forskningsombud for Humsam-området

FORSLAG TIL VEDTAK:

Mandat for vitenskapsombud endres i samsvar med forslag fra universitetsledelsen og med de føringer som fremgår ovenfor.

Gunn-Elin Aa. Bjørneboe
universitetsdirektør

Irene Sandlie
personaldirektør

Vedlegg:

- Nytt mandat vitenskapsombud
- Fremleggsnotat
- Universitetsstyrets tidligere behandlinger av sak om vitenskapsombud:

<http://www.uio.no/om/organisasjon/styret/moter/2014/10-21/d-sak-1-vitenskapsombud.pdf>

<http://www.uio.no/om/organisasjon/styret/moter/2016/3/v-sak-5-vitenskapsombud.pdf>

<https://www.uio.no/om/organisasjon/styret/moter/2015/8/v-sak-5-vitenskapsombud.pdf>

<http://www.uio.no/om/organisasjon/styret/moter/2015/8/v-sak-5-vitenskapsombud.pdf>

FRA
UNIVERSITETSDIREKTØREN

FREMLEGGNOTAT

Møtesaksnr.: V-sak 9
Møtedato: 19. juni 2018
Notatdato: 1. juni 2018
Arkivsaksnr.: 20174/11710
Saksbehandler: Berit Hernes Bakke

TIL
UNIVERSITETSSTYRET

Organisering av forskningsetisk arbeid ved UiO – forslag om å endre vitenskapsombudenes mandat

1. Innledning

Universitetsledelsen har særskilt fokus på oppfølgingen av det forskningsetiske arbeidet ved UiO og ønsker å se nærmere på helheten av dette. I den forbindelse er det naturlig å se på sammenhengen mellom arbeidsgivers rolle i forbindelse med oppfølging av denne typer saker i linjen knyttet opp mot sakene som behandles av Forskningsetisk utvalg, og etter hvert vitenskapsombudenes rolle.

I lys av innføring av forskningsetikkloven, økt fokus på forskningsetisk arbeid, økning i antall forskningsetiske saker herunder tvist om medforfatterskap, samt ønsket om å harmonisere vitenskapsombudenes rolle med øvrig forskningsetisk arbeid ved UiO, foreslår universitetsledelsen blant annet å endre mandatet til vitenskapsombudene i en ny og helhetlig kontekst. Det er behov for å se på dette arbeidet samtidig som universitetsledelsen ønsker å styrke, underbygge og tydeliggjøre arbeidsgivers rolle i forbindelse med håndtering av forskningsetiske spørsmål og rådgivning til ansatte innenfor dette området. Universitetsledelsen er svært opptatt av forskningsetikk og ser at det er behov for å styrke faglig og systemisk kompetansen innenfor dette området, særlig hos lokal arbeidsgiver. Økt kunnskap og fokus innenfor tema kan bidra til å redusere antall forskningsetiske konfliktsaker. Når det gjelder ordningen med vitenskapsombud, som foreløpig ikke er implementert, ønsker ledelsen at det skal være større fokus på meglerrollen enn det er nå. Mer underordnet, men også greit å få frem er at det vist seg å være utfordrende å rekruttere til stillingen slik den opprinnelig var tenkt. Som følge av dette og ovennevnte betraktninger foreslås nå en noe annen innretning for ombudet.

2. Arbeidsgivers veiledningsplikt i forskningsetiske saker

Informasjon og veiledning til UiOs forskere om forskningsetiske spørsmål er arbeidsgivers ansvar. Det viser seg krevende for arbeidsgiver, oftest representert ved lokal ledelse, å utøve denne rollen i praksis. Det viser seg feks, selv om situasjonen er ulik på ulike fakulteter, at den enkelte ansatte eller student ikke nødvendigvis vet hvor de kan få opplæring, råd og veiledning.

Universitetsledelsen har derfor sett at er behov for å tydeliggjøre ressurser som kan bistå arbeidsgiver i utøvelsen av dette ansvaret, og som tydeliggjør for arbeidstaker eller student hvor de kan få opplæring, råd og veiledning. Ansvaret kan ivaretas gjennom ulike funksjoner, men det er viktig at ordningene som etableres fungerer i praksis og at de harmoniseres med tilgrensede ordninger. Det medisinske fakultet har eksempelvis disse ressursene i sin forskerstøtteenhet. Psykologisk institutt har opprettet en intern forskningsetisk komite som skal kunne rådgi og bistå

studenter, kandidater og vitenskapelige i forskningsetiske spørsmål. Denne komiteen sin viktigste funksjon er å gi etisk godkjenning forut for vitenskapelig publisering.

I forlengelsen av denne saken, ønsker universitetsledelsen også å se på mandatet til Forskningsetisk utvalg og vurdere om dette bør endres. Helt konkret ønsker ledelsen på et senere tidspunkt å vurdere om utvalgets mandat bør endres til å være et internt klageorgan i saker hvor lokal arbeidsgiver (dekanen) har fastslått at en ansatt har opptrådt i strid med vitenskapelig redelighet. I så fall legges det opp til en fast prosedyre hvor alle forskningsetiske saker skal håndteres på fakultetet i første omgang, men at det kun er de mest alvorlige sakene som skal håndteres av utvalget. Dette vil skape større forutsigbarhet for både arbeidsgiver og de ansatte, og det vil også være i samsvar med hvordan øvrige konfliktsaker håndteres ved UiO. Universitetsledelsen vil eventuelt komme tilbake til dette senere.

3. Bakgrunn for forslag om å endre mandat for vitenskapsombud

UiO har lang erfaring med håndtering av saker innenfor det forskningsetiske området, og ser at ofte eskaleres konfliktnivået i disse sakene tidlig i prosessen. Det anses derfor som viktig å få på plass et styrket støtteapparat for å forhindre dette og for å få til så gode løsninger som mulig.

Tematikken og forslag om å endre mandat for vitenskapsombudene har vært drøftet på dekanmøtet i april 2018, og det fremkom i den forbindelse flere endringsforslag til ombudenes innretning og rolle. Eksempelvis ble det pekt på hvordan rollen bør defineres med tanke på blant annet rekruttering. Dekanene og universitetsledelsen er enige i at stillingsprosenten må øke og det ble fremhevet at ombudet ikke nødvendigvis bør være en selvstendig stilling som kunngjøres, men at den kan utgjøre en del av en vitenskapelig stilling, eksempelvis gjennom frikjøp. Videre ble det lagt vekt på økt fokus på meglerrollen. I nåværende mandat ligger hovedvekten på rådgiverrollen, men universitetsledelsen påpeker at forskningsetisk rådgivning som hovedregel bør søkes i linjen. Dekanene var enige i dette. UiOs ansvar i den forbindelse er blant annet å tydeliggjøre at det er her ansatte primært bør søke hjelp i forskningsetiske spørsmål, og hvor studenter og ansatte finner denne hjelpen. I den forbindelse kan det tilføyes at det overordnede ansvaret for å håndtere konflikter slik at det ikke fører til arbeidsmiljømessige belastninger ligger hos arbeidsgiver. Det er arbeidsgiver som skal legge til rette slik at konflikter ikke oppstår. Arbeidsgiver skal eventuelt også følge opp slik at konflikter blir bilagt eller løst.

Vitenskapsombudet rolle bør utgjøre en ressurs som med sin kompetanse kan bistå til å løse sakene, gjerne som en megler. Det ble påpekt at det er ønskelig å rette økt fokus mot dette i mandatet. Det ble i den forbindelse vist til erfaring fra sakene på Det medisinske fakultet, og til at de fleste konfliktene som har vært håndtert av forskningsombudet har omhandlet konflikter mellom stipendiat og veileder, ofte som følge av tvist om medforfatterskap.

4. Forslag til nytt mandat

Universitetsledelsen foreslår å endre mandat for vitenskapsombudene ved UiO, og det foreslås at ombudsbehovet ivaretas ved totalt tre ombud:

1. Et felles vitenskapsombud for Klinmed, OUS og AHUS
2. Et felles vitenskapsombud for gjenværende Mednat-området og OD
3. Et felles vitenskapsombud for Humsam-området

I vedlagte forslag til mandat, som omhandler de to siste, er det lagt mer vekt på meglerrollen. Det er ønskelig at vitenskapsombudet skal være en ressursperson som kan bistå med rask og god løsning i forskningsetiske saker, og universitetsledelsen har tro på at dette revurderte mandatet vil gjøre vitenskapsombudets rolle tydeligere for alle parter.

Ovennevnte organisering av vitenskapsombudet vil dessuten henge bedre sammen med at det er etablert felles redelighetsutvalg mellom OUS, AHUS og Klinmed ved Det medisinske fakultet.

Universitetsledelsen foreslår at vitenskapsombudene utpekes særskilt av rektor for 3 år av gangen, etter forslag fra koordinerende fakultet og at aktuelle kandidater kan frikjøpes fra sin ordinære stilling ved UiO. For å sikre vitenskapsombudenes uavhengighet anser universitetsledelsen det som avgjørende at vitenskapsombudene ikke innehar en permanent stilling, men at det kan gjøres utskiftninger. Opplæring vil kunne tilbys.

Det vil bli utarbeidet saksbehandlingsrutiner for vitenskapsombudene som vedtas av rektor på fullmakt.

FORSLAG TIL VEDTAK:

Mandat for vitenskapsombud endres i samsvar med forslag fra universitetsledelsen og med de føringer som fremgår ovenfor.

Vedlegg:

- Nytt mandat vitenskapsombud

Saksnr.: 2014/11710

Dato: 7.6.2018

MANDAT FOR VITENSKAPSOMBUD - UNIVERSITETET I OSLO

1. FORMÅL OG VIRKEOMRÅDE

Hovedformålet med vitenskapsombudet er å få til gode løsninger i forskningsetiske saker så tidlig som mulig og på lavest mulig nivå i organisasjonen. Vitenskapsombudet skal være en uavhengig instans hvor hovedoppgaven er å opptre som megler i saker innenfor sitt område. Vitenskapsombudet skal representere god og solid kompetanse innenfor det forskningsetiske området.

Ansvar for rådgivning og oppfølging i forskningsetiske spørsmål og saker påhviler imidlertid arbeidsgiver.

Vitenskapsombudet er et tilbud for de vitenskapelig ansatte ved UiO. Med vitenskapelig ansatte menes i denne sammenheng professorer, førsteamanuenser, lektorer, forskere, PhD-kandidater og postdoktorer. Også øvrige ansatte som jobber med forskningsrelaterede problemstillinger kan oppsøke vitenskapsombudet. Studenter ivaretas tilsvarende av studentombudet.

I tilfeller hvor vitenskapsombudet blir kjent med alvorlige saker innenfor forskningsetikkens område skal vitenskapsombudet orientere lokal ledelse om saken.

2. VITENSKAPSOMBUDETS OPPGAVER

Vitenskapsombudets hovedoppgave er å bistå som megler i forskningsetiske konfliktsaker hvor formålet er få løst sakene så tidlig som mulig. I disse sakene kan vitenskapsombudet gi råd, støtte og innspill til vitenskapelige ansatte.

Ombudet kan ikke avgjøre om den ansatte skal bringe saken videre, men kan gi råd om videre saksbehandling og til hvilken instans. Ombudet skal bidra til at saken løses så tidlig som mulig og på lavest mulig nivå i organisasjonen, men der den har sin tilhørighet.

Det er vitenskapsombudet som avgjør om dette er en sak for ombudet. Dersom ombudet velger å ikke gi bistand i en sak, må det avgis en skriftlig begrunnelse til den som har oppsøkt ombudet. Avgjørelsen er endelig og kan ikke påklages.

3. VITENSKAPSOMBUDETS KOMPETANSE

Vitenskapsombudet skal ha god kunnskap om fakultetenes overordnede fagområder. Ombudet skal ha kjennskap til UiOs beslutnings- og organisasjonsstruktur, god kunnskap om forskningsetikk samt lover og regler som regulerer forskningen.

Vitenskapsombudet skal ikke være partsrepresentant i forskningsetiske saker. Ombudet har ikke avgjørelsesmyndighet og er heller ikke klage eller ankeinstans for saker som i henhold til mandatet for *Forskningsetisk utvalg* er behandlet i utvalget, andre instanser eller enheter ved UiO.

4. ORGANISERING AV OG TILKNYTNING FOR VITENSKAPSOMBUD

Dette mandatet gjelder for stillingene som vitenskapsombud ved UiO. Oslo universitetssykehus og Akershus universitetssykehus og Institutt for klinisk medisin ved Det medisinske fakultet, UiO har et felles ombud med eget mandat. Den som skal fungere i rollen som vitenskapsombud må være fast ansatt ved UiO og utpekes av rektor for 3 år av gangen etter forslag fra koordinerende fakultet. Vedkommende kan frikjøpes for å være vitenskapsombud og fungeringsprosenten for vitenskapsombudene kan utgjøre opptil 100 %. Beslutning om endelig fungeringsprosent avgjøres av koordinerende fakultet.

Det er kun Universitetsstyret som kan endre mandatet til vitenskapsombudene.

5. TAUSHETSPLIKT

Vitenskapsombudene har taushetsplikt i henhold til forvaltningslovens § 13.

6. ÅRSRAPPORT

Vitenskapsombudene skal avgi anonymisert årsrapport til Universitetsstyret med kopi til fakultetsstyret.